

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ФАКУЛЬТЕТ соціально-психологічної освіти та управління

КАФЕДРА аналітичної економіки та менеджменту

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ

(назва навчальної дисципліни)

Освітній ступінь **магістр**

(назва ступеня вищої освіти)

Спеціальність **051 «Економіка»**

(шифр і назва)

Освітньо-професійна програма **«Ефективність захисту
соціально-економічних систем» від 31.08. 2020 р. № 649**

(назва, дата і № наказу про затвердження ОП)

Статус навчальної дисципліни **вибіркова**

(обов'язкова або вибіркова)

Мова навчання: **українська**

Плани семінарських (практичних) занять
обговорені та схвалені на засіданні
кафедри аналітичної економіки та
менеджменту
протокол від 30.07.2020 р. № 21

**Керівник кафедри аналітичної
економіки та менеджменту
д.е.н., професор**

_____ **Олена ПАРШИНА**

Дніпро – 2020

Антикризове управління. Плани семінарських (практичних) занять для заочної форми навчання. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. 14 с.

РОЗРОБНИКИ:

Калініченко З.Д., кандидат економічних наук, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту

Теми семінарських занять

ТЕМА 1. Кризи підприємства та завдання антикризового управління Теоретичні, методологічні й практичні основи антикризового управління

Семінарське заняття № 1 – 2 год.

План

1. Природа та причини криз. Криза.
2. Види криз: за місцем виникнення, за рівнем економіки, за шириною охоплення, за причинами виникнення, за структурою відносин у соціально-економічній системі, за безпосередніми причинами виникнення, за зовнішнім проявом, за характером протікання, за періодом проходження.
3. Тенденції виникнення та вирішення економічних криз. Фаза циклу та їх прояв. Мета і завдання антикризового управління.
4. Економічна сутність кризи розвитку підприємства.
5. Етапи розвитку кризи. Прихована криза. Криза платоспроможності. Криза розрахунку (загроза банкрутства, неплатоспроможність). Зовнішні ознаки кожного етапу розвитку кризи. Локальні сегменти прояву кризових явищ на підприємстві.
6. Фактори виникнення кризових явищ. Зовнішні кризові фактори. Внутрішні фактори.
7. Кризи, що викликані незадовільним функціональним спрямуванням менеджменту.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: "криза", "самоокупність", " зміст кризи", "економічне середовище", "мікросередовище", " концепції про власність ", "підприємство", " суб'єкти та об'єкти власності ", " типи і форми антикризового управління ".

Рекомендована література до Теми 1:

1. Основна: 1.1,1.2,1.3,1.4,1.6,1.8.
2. Допоміжна: 2.1,2.3,2.4,2.5,2.7.
3. Інформаційні ресурси в Інтернеті: 3.1,3.2.

Теми практичних занять

ТЕМА 2. Методологічні засади та практичний інструментарій діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства

Практичне заняття № 1 – 2 год.

План

1. Загальна характеристика методичного забезпечення діагностики

кризового стану та загрози.

2. Державні методики проведення діагностики фінансового стану та загрози банкрутства.

3. Наукові методики діагностики кризи і загрози банкрутства підприємства.

4. Система оціночних показників-індикаторів кризового стану.

5. Оцінювання симптомів розвитку кризових явищ. Багатофакторна модель Е. Альтмана. Чотирифакторна модель Спрінгейта.

6. Тести на ймовірність кризового стану.

7. Універсальна дискримінантна функція.

Рекомендована література до Теми 2:

1. Основна: 1.1,1.2,1.3,1.4,1.6,1.8.

2. Допоміжна: 2.1,2.3,2.4,2.5,2.7.

3. Інформаційні ресурси в Інтернеті: 3.1,3.2.

Питання для дискусії

1. Цільові параметри антикризової програми підприємства. Реструктуризація. Типи реструктуризації залежно від мети її проведення. Фінансове оздоровлення (санація, санаційна реструктуризація).

1. Загальна характеристика антикризового інструментарію підприємства. Захисна тактика. Наступальна тактика. Зовнішня санація. Внутрішня санація. Санація на базі використання коштів та ресурсів самого підприємства. Санація за рахунок власників підприємства.

2. Операційні антикризові заходи. Інвестиційні антикризові заходи. Фінансові антикризові заходи.

3. Управління розробкою антикризової програми підприємства. Принципи формування антикризової програми. Етапи роботи з формування антикризової програми підприємства.

ТЕМА 3. Основи формування антикризової програми підприємства

Практичне заняття № 2 – 2 год.

План

1. Антикризова програма підприємства: призначення, цілі та завдання. Програма антикризових заходів.

2. План антикризових заходів. Структура програми антикризових заходів.

3. Цільові параметри антикризової програми підприємства. Реструктуризація. Типи реструктуризації залежно від мети її проведення.

4. Фінансове оздоровлення (санація, санаційна реструктуризація).

5. Загальна характеристика антикризового інструментарію підприємства. Захисна тактика. Наступальна тактика. Зовнішня санація. Внутрішня санація.

Санація на базі використання коштів та ресурсів самого підприємства. Санація за рахунок власників підприємства. Операційні антикризові заходи. Інвестиційні антикризові заходи. Фінансові антикризові заходи.

6. Управління розробкою антикризової програми підприємства.

Рекомендована література до Теми 3:

1. Основна: 1.1,1.2,1.3,1.4,1.6,1.8.
2. Допоміжна: 2.1,2.3,2.4,2.5,2.7.
3. Інформаційні ресурси в Інтернеті: 3.1,3.2.

Питання для самоконтролю і обговорення

1. Підсистеми антикризового управління. Підсистема діагностики фінансового стану і оцінки перспектив розвитку бізнесу підприємства. Підсистема маркетингу. Підсистема антикризової інвестиційної політики. Підсистема управління персоналом. Підсистема організаційно-виробничого менеджменту. Підсистема санації та ліквідації підприємства.

2. Суб'єкти антикризового управління. Власник підприємства. Економіст-фінансист (фінансовий директор, заступник з економічних питань тощо). Функціональний антикризовий менеджер-співробітник підприємства. Функціональний антикризовий менеджер-співробітник консалтингової фірми. Державні та відомчі органи. Представники кредиторів. Представники санаторів. Арбітражний керуючий.

3. Модель процесу антикризового управління підприємством. Діагностика кризового стану і загрози банкрутства підприємства.

4. Визначення мети і завдань антикризового управління.

5. Визначення суб'єкта антикризової діяльності.

6. Оцінка часових обмежень процесу антикризового управління. Оцінка ресурсного потенціалу антикризового управління. Розробка антикризової програми підприємства.

ТЕМА 4. Правові основи антикризового управління. Антикризова політика в управлінні персоналом

Практичне заняття № 3 – 2 год.

План

1.Банкрутство як правовий механізм регулювання діяльністю.

2.Основні цілі інституту банкрутства. Функції банкрутства.

3.Ознаки інституту банкрутства. Суб'єкти банкрутства. Стадії провадження у справі про банкрутство.

4.Судові процедури, що застосовуються до боржника в процесі провадження у справі про банкрутство. Розпорядження майном боржника. Санація. Мирова угода. Ліквідаційна процедура.

5. Система антикризового управління персоналом. Складові системи управління персоналом.

6. Антикризова політика в управлінні персоналом: пасивна, реактивна, превентивна, активна (раціональна), авантюристична.

7. Принципи антикризового управління персоналом.

8. Принцип системності. Принцип рівних можливостей.

Рекомендована література до Теми 4:

1. Основна: 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.6, 1.8.

2. Допоміжна: 2.1, 2.3, 2.4, 2.5, 2.7.

3. Інформаційні ресурси в Інтернеті: 3.1, 3.2.

ТЕСТИ

Складовими економічної безпеки держави є:

фінансова, макроекономічна, інформаційна, енергетична;
зовнішньоекономічна, інформаційна, зовнішньополітична;
макроекономічна, виробнича, енергетична;
макроекономічна, корупційна, інвестиційна.

За можливістю здійснення загрози економічній безпеці держави поділяються на:

реальні і потенційні;
реалізовані і нереалізовані;
технологічні і виробничі;
прямі і непрямі.

У перекладі з грецької термін „безпека” означає:

володіти ситуацією;
стійкість і стабільність;
захист національних інтересів;
забезпечувати незалежність.

В якому із перелічених документів окреслено підходи до визначення інтегрального індексу економічної безпеки:

Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України.

Стратегії національної безпеки України;

Конституції України;

Концепції (Основидержавної політики) національної безпеки України;

Яким нормативно-правовим документом визначено, що „забезпечення економічної безпеки держави є однією із найважливіших функцій держави”:

Конституцією України;

Законом України „Про Раду національної безпеки і оборони України”;

Законом України „Про основи національної безпеки України”;

Кримінальним кодексом.

Національні економічні інтереси за характером зіткнення поділяються на:
спільні, розбіжні та конфронтаційні.

паралельні та спільні;

лінійні, спільні, паралельні та конфронтаційні;

паралельні та лінійні;

Головним керуючим органом в Україні з питань національної безпеки є:

Рада національної безпеки і оборони України;

Служба безпеки України;

Кабінет Міністрів України;

Секретаріат Президента України.

Економічна безпека – це:

стан національної економіки, за якого зберігається економічна стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз з метою реалізації національних економічних інтересів, та задоволення потреб особи, суспільства, держави;

об'єктивна можливість негативного впливу на певне явище, систему, механізм соціальний організм, внаслідок якого може бути заподіяна шкода, що призведе до занепаду, кризового стану тощо;

ступінь (рівень) захищеності від негативного впливу внутрішніх або зовнішніх чинників;

безпосередня форма небезпеки або сукупність негативних чинників чи умов.

Економічна незалежність – це:

міцність і надійність усіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування дестабілізуючих факторів;

можливість здійснення державного контролю над ресурсами, здатність використовувати національні переваги для забезпечення рівноправної участі держави у міжнародній торгівлі та кооперативних зв'язках;

спроможність самостійно реалізовувати і захищати інтереси, здійснювати постійну модернізацію виробництва;

спроможність здійснювати ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний і трудовий потенціал країни.

Явні чи потенційні дії, що ускладнюють або унеможливають реалізацію національних економічних інтересів і створюють небезпеку для соціально-економічної та політичної систем, національних цінностей життєзабезпечення нації та окремої особи називаються:

загрозами економічної безпеки;

загрозами експортно-імпоротної безпеки;

перепонами державного регулювання;

позитивними чинниками економічної безпеки держави.

Питання для самоконтролю і обговорення

1. Сутність та особливості антикризового управління підприємством. Мета антикризового управління підприємством. Об'єкт антикризового управління. Процес антикризового управління.

2. Суб'єкти антикризового управління. Власник підприємства. Економіст-фінансист (фінансовий директор, заступник з економічних питань тощо). Функціональний антикризовий менеджер-співробітник підприємства. Функціональний антикризовий менеджер-співробітник консалтингової фірми. Державні та відомчі органи. Представники кредиторів. Представники санаторів. Арбітражний керуючий.

3. Модель процесу антикризового управління підприємством. Діагностика кризового стану і загрози банкрутства підприємства. Визначення мети і завдань антикризового управління.

4. Визначення суб'єкта антикризової діяльності.

5. Оцінка часових обмежень процесу антикризового управління. Оцінка ресурсного потенціалу антикризового управління. Розробка антикризової програми підприємства.

6. Підсистеми антикризового управління. Підсистема діагностики фінансового стану і оцінки перспектив розвитку бізнесу підприємства. Підсистема маркетингу. Підсистема антикризової інвестиційної політики. Підсистема управління персоналом. Підсистема організаційно-виробничого менеджменту. Підсистема санації та ліквідації підприємства.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

Тема 1. Кризи підприємства та завдання антикризового управління
Теоретичні основи антикризового управління

1. Природа та причини криз. Криза. Функціонування.
2. Тенденції виникнення та вирішення економічних криз.
3. Мета, сутність, прояв антикризового управління.
4. Економічна сутність кризи розвитку підприємства. Причини появи кризових явищ. Зовнішні прояви (ознаки) кризових явищ.
5. Концепція життєвого циклу підприємства.
6. Етапи розвитку кризи. Прихована криза. Криза платоспроможності.
7. Фактори виникнення кризових явищ. Зовнішні кризові фактори.
8. Кризи, що викликані незадовільним функціональним спрямуванням менеджменту.

Теоретичні, методологічні й практичні основи антикризового управління

1. Сутність та особливості антикризового управління підприємством.
2. Об'єкт антикризового управління. Процес антикризового управління.
3. Суб'єкти антикризового управління.

4. Модель процесу антикризового управління підприємством.
5. Діагностика кризового стану і загрози банкрутства підприємства.
6. Оцінка ресурсного потенціалу антикризового управління.
7. Розробка антикризової програми підприємства.
8. Підсистеми антикризового управління.

Тема 2. Методологічні засади та практичний інструментарій діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства

1. Загальна характеристика методичного забезпечення діагностики кризового стану та загрози.

2. Державні методики проведення діагностики фінансового стану та загрози банкрутства.

3. Наукові методики діагностики кризи і загрози банкрутства підприємства.

4. Система оціночних показників-індикаторів кризового стану. Стан ліквідності. Структура капіталу. Оборотність. Рентабельність.

5. Оцінювання симптомів розвитку кризових явищ. Багатофакторна модель Е. Альтмана. Чотирифакторна модель Спрінгейта.

6. Тести на ймовірність кризового стану Лиса. Тести на ймовірність кризового стану Таффлера.

7. Показник діагностики платоспроможності Конана і Гольдера. Універсальна дискримінантна функція.

Тема 3. Основи формування антикризової програми підприємства

Антикризова програма підприємства: призначення, цілі та завдання розробки.

1. Структура програми антикризових заходів.

2. Цільові параметри антикризової програми підприємства.

3. Фінансове оздоровлення (санація, санаційна реструктуризація).

4. Загальна характеристика антикризового інструментарію підприємства.

Захисна тактика. Наступальна тактика.

5. Операційні антикризові заходи. Інвестиційні антикризові заходи. Фінансові антикризові заходи.

6. Управління розробкою антикризової програми підприємства.

7. Принципи формування антикризової програми.

8. Етапи роботи з формування антикризової програми підприємства.

Тема 4. Правові основи антикризового управління. Антикризова політика в управлінні персоналом

1. Принципи антикризового управління персоналом.

2. Банкрутство як правовий механізм регулювання підприємницькою діяльністю.

3. Основні цілі інституту банкрутства. Функції банкрутства. Ознаки інституту банкрутства. Суб'єкти банкрутства.

4. Стадії провадження у справі про банкрутство.

5. Судові процедури, що застосовуються до боржника в процесі провадження у справі про банкрутство.

6. Розпорядження майном боржника. Санація. Мирова угода. Ліквідаційна

процедура.

7. Система антикризового управління персоналом. Складові системи управління персоналом.

8. Антикризова політика в управлінні персоналом: пасивна, реактивна

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Підручники

1. Антикризове управління підприємством: навчальний посібник для студ. екон. спец. усіх форм навч. З.Є. Шершньова [та ін.]; заг. ред. З.Є. Шершньова. К.: КНЕУ, 2017. 676 с.

2. Антикризове управління підприємством: підручник / Л.О. Лігоненко. К.: КНТЕУ, 2005. 824 с.

3. Борзенко В. І. Антикризове управління: навч. посіб. / В. І. Борзенко. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2016. 231 с.

4. Колісник М.К. Фінансова санація і антикризове управління підприємством: навчальний посібник / М.К. Колісник, П.Г. Ільчук, П.І. Віблій. К.: Кондор, 2017. 272 с.

5. Скібіцька Л.І. Антикризовий менеджмент: навчальний посібник / Л.І. Скібіцька, В.В. Матвєєв, В.І. Щелкунов, С.М. Подреза. К.: Центр учбової літератури, 2014. 584 с.

6. Скібіцький О.М. Антикризовий менеджмент: навчальний посібник / О.М. Скібіцький. К.: Центр учбової літератури, 2009. 568 с.

7. Тюріна Н.М. Антикризове управління: навчальний посібник / Н.М. Тюріна, Н.С. Кравацка, І.В. Грабовська. К.: Центр учбової літ - ри, 2012. 448 с.

8. Управління антикризовою діяльністю підприємства: навчальний посібник / В.П. Кукоба. К.: КНЕУ, 2008. 395 с.

9. Чернявський А.Д. Антикризове управління підприємством: навчальний посібник / А.Д. Чернявський. К.: МАУП, 2006. 256 с.

10. Шершньова З.Є. Антикризове управління підприємством: навчально-методичний посібник для самост. вивч. дисц / З.Є. Шершньова, С.В. Оборська. К.: КНЕУ, 2014. 196 с.

11. Скібіцький Стратегічний менеджмент. Київ, 2016- 420 с.

12. Скібіцька Л.І. Антикризовий менеджмент. Київ, ЦУЛ, 2019 560с..

Додаткова література:

1. Антикризові технології в управлінні економічною безпекою підприємства: монографія / М. М. Караїм [та ін.]; за заг. ред. А. М. Штангрета. – Львів: Укр. акад. друкарства, 2016. 249 с.

2. Бабіч І. І. Оперативний контроль як функція антикризового управління сільськогосподарським підприємством: монографія / І. І. Бабіч, К. П. Мельник. Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2015. 304 с.

3. Демчук О.Н. Антикризисное управление: учебное пособие / О.Н. Демчук,

Т.А. Ефремова. М.: Издательство «Флинт», 2009. 252 с.

4. Дубинська О. С. Застосування механізму організаційно-виробничого менеджменту та фінансової звітності в антикризовому управлінні підприємством: монографія / О.С. Дубинська. Краматорськ: ДДМА, 2013. 203с.

5. Економіка і менеджмент – 2015: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 23-24 квіт. 2015 р.): у 9 т. – Дніпропетровськ: Біла К. О. [вид.], 2015. Т. 8: Управління економікою підприємства: національні особливості антикризового управління, облік та аналіз в системі управління діяльністю підприємств. 2015. 95 с.

6. Ефективні механізми антикризового управління виробничо-господарських систем: монографія / В. М. Андрієнко [та ін.]; за ред. В. М. Андрієнка. Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2013. 380 с.

7. Камнєва А. В. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. / А. В. Камнєва, Т. Ю. Можевенко. Харків: ХАІ, 2015. 83 с.

8. Карпенко О.А. Основи антикризового управління: навчально-методичний посібник. К.: Вид-во НАДУ, 2006. 208 с.

9. Линник О. І. Антикризове управління на вітчизняних та закордонних підприємствах: теорія, діагностика кризового стану, соціально-економічні аспекти управління: монографія / О. І. Линник, Р. Ф. Смолівик, І. А. Юр'єва. Х.: Підручник НТУ «ХПІ», 2013. 543 с.

10. Мазурова И.И. Методы оценки вероятности банкротства предприятия: учебное пособие / И.И. Мазурова, Н.П. Белозерова, Т.М. Леонова, М.М. Подшивалова. СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2012. 53 с.

11. Омелянович Л. О. Адаптивне антикризове управління фінансовими ресурсами торговельних підприємств: монографія / Л. О. Омелянович, С. В. Чимириш. Донецьк: ДонНУЕТ, 2013. 277 с.

12. Пілецька С. Т. Антикризове управління економічною стійкістю промислового авіапідприємства: монографія / С. Т. Пілецька. К.: Центр учбової літератури, 2014. 304 с.

13. Піюренко І. О. Антикризове управління харчовими підприємствами: проблеми теорії і практики: монографія / Піюренко І. О. Херсон: Грінь Д. С. [вид.], 2015. 331 с.

14. Покрытан П.А. Теория антикризисного управления: учебно-практическое пособие / П.А. Покрытан. М.: Изд. Центр ЕАОИ, 2007. 325 с.

15. Попов Р.А. Антикризисное управление: учебное пособие / Р.А. Попов. – Минск, 2008. 305 с.

16. Чорна М. В. Формування людського фактора в антикризовому управлінні підприємств: монографія / М. В. Чорна, Г. І. Забродська. Харків: Харків. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2013. 124 с.

17. Швець І. Ю. Антикризове управління: навч. посіб. / І. Ю. Швець, Ю. Ю. Швець. Київ, 2016. 206 с.

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>.

2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. URL: <http://www.budget.rada.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Урядового порталу. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>.
7. Офіційний сайт Державної фіскальної служби. URL: <http://minrd.gov.ua/>.
8. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/>.
9. Офіційний сайт Держслужби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри аналітичної економіки та менеджменту Протокол від «30» липня 2020 р., № 21

Керівник кафедри

Олена ПАРШИНА

--